

VOLUMELE DE EPIGRAMĂ

Este cunoscut faptul că scrierile satirice în general, dar epigrama în special, deși se bucură de popularitate, nu se bucură și de prea mult sprijin în publicare. Cauzele pot fi găsite în primul rând la nivelul de înțelegere al cititorului, aceste scrieri fiind destinate unor inteligențe peste medie, dar și pentru că, mai ales când vorbim despre epigramă, un produs literar cel puțin critic, dar și destul de ofensiv, este de preferat să le punem în silentio stampa, prin metoda foarte simplă a ignorării. Așadar, puterea, indiferent cum se va numi ea de-a lungul vremurilor, va considera că este mai bine să împiedice răspândirea epigramei decât să o lase în libera ei evoluție dictată de imperativul pieței de consum specific, respectiv jocul dintre cerere și ofertă.

Sigur, încă de la începuturi, au fost publicate volume de epigrame și astfel putem, în zile noastre, să ne delectăm cu aceste bijuterii literare pe care marii noștri înaintași le-au creat și, foarte important, să înțelegem mentalitățile societăților în care ele au evoluat. Trebuie să avem acel sentiment înălțător că noi, epigramiștii de astăzi, aparținem unei strălucitoare pleiade de înaintași de la grecul Simonides din Keos, latinul Marțial, Lucan sau Domitius Marsus, francezii și rușii secolelor de aur ale epigramei, dar și nemuritorilor care au creat în perioada de glorie a epigramei românești, respectiv perioada interbelică. Nu trebuie să-i uităm nici pe acei care în vremuri grele, atunci când umorul, dar mai ales satira, putea deveni cap de acuzare pentru crima de uneltire împotriva puterii, au avut curajul de a ține aprinsă flacăra izbăvitoare a creației de gen.

Am trăit, mulți dintre noi, în aceste vremuri, iar unii dintre noi au și învățat faptul că oricând puterea poate deveni discreționară și restrictivă, de aceea putem privi cu o bucurie uneori neînțeleasă de cei din jur efervescenta creatoare pe tărâmul epigramatic, fenomen care a cunoscut pur și simplu o explozie după anul 1990. Apariția și mai ales înmulțirea cluburilor sau a cenaclurilor de epigramă au potențat energiile creatoare, iar festivalurile și concursurile de gen au dat amploare fenomenului. Îndrăznesc să afirm, fără a avea dovezi materiale (statistici, analize oficiale sau dezbateri pe problemă) că epigrama a cunoscut în ultimii trei zeci de ani cea mai spectaculoasă dezvoltare dintre toate genurile ori speciile literare, iar multitudinea de volume apărute în acest interval poate confirma ca sursă indirectă prezumțiile anterioare.

Approape toți epigramiștii acestui nou secol de aur au editat volume de autor, antologii mai mult sau puțin tematice, culegeri sau volume omagiale multe dintre acestea prezentate la festivaluri și răsplătite cu bine meritare premii sau diplome de excelență. Numai că aici apare și reversul situației!

Un volum de epigrame nu poate fi citit precum unul de proză sau dramaturgie și nici chiar precum unul de poezie. Specificul în sine al creației, densitatea scrierii, dar și gradul ridicat de atenție ori inteligență solicitat este atât de înalt încât după lectura câtorva catrene, inevitabil, atenția cititorului slăbește împreună cu spiritul său analitic și atunci efortul lecturării pe mai departe devine inutil deoarece nu mai înțelege nimic din ceea ce îi trece doar prin fața ochilor fără să mai ajungă la organul descifrator al înțelesurilor. Firesc, în acest moment cititorul abandonează lectura, propunându-și, în cel mai fericit caz, să o reia cândva, lucru care de obicei nu se mai petrece din varii cauze. Cartea intră astfel în acea zonă a dezinteresului care va duce în curând la ignorare și astfel cea mai mare parte a ei va rămâne, din nefericire, necunoscută.

Conștienți de acest risc, după o scurtă perioadă de căutări, autorii au încercat să depășească impasul cuplând în economia volumului, printre epigrame, caricaturi, grafică satirică sau chiar fotografii ale unor evenimente legate de conținutul cărții prezentate. Exercițiul, inteligent în sine, are însă limitele sale, deși reprezintă, fără îndoială, o relativă rezolvare a impasului apărut.

Acestea fiind problemele generale să vedem cum se poate rezolva problema atunci când un număr relativ mare de volume sunt prezentate unui juriu al unui festival, iar acest juriu trebuie să acorde în timp foarte scurt calificativele necesare clasificării și acordării de premii. Pornesc de la premiza, nu întotdeauna validată de realitate, că juriul este unul imparțial și își dorește să fie foarte corect în aprecieri. Exclud conceptul de obiectivitate întrucât o creație literară nu poate fi apreciată decât strict subiectiv, chiar dacă avem și unele puncte care, în cazul epigramei, pot fi obiective (prozodie, rimă, poantă, etc...)

Evident, nimeni nu va putea citi vreun volum în totalitate, iar lectura, chiar superficială, a tuturor volumelor este exclusă din start! Din proprie experiență pot spune că la unele festivaluri am primit volume cu sute de epigrame (unul chiar din zona Opera Magna cu peste o mie șase sute de catrene și epigrame!) Atunci ne punem întrebarea cum poți fi corect în aprecierea lucrărilor, dar mai ales care ar fi criteriile după care le departajezi în așa fel încât să răspunzi solicitărilor festivalului? Intervin oare „alte criterii”? Și dacă este așa de ce mai recurgem la farsa lecturilor simulate?

Nu-mi propun să răspund la aceste întrebări și nici la o alta: cum putem compara la capitolul „Volume” unul de poezie, cu unul de proză sau dramaturgie, ori chiar cu acele culegeri unde efortul „autorului” este răsplătit, fiindcă el apare pe copertă, dar de fapt singurul său merit (de necontestat!) este munca de adunare a creațiilor de gen între cele două coperte? Las și această dilemă spre analiză pentru cei ce vor avea curiozitatea să citească aceste rânduri, însă consider că este timpul să analizăm cu mai multă răspundere munca de jurizare fiindcă ea este cea care promovează sau nu creatorii de gen.

Desigur o soluție ar fi să renunțăm la vetustele premieri și aranjamente pe locuri precum la întrecerile sportive și, eventual, să concepem o altă modalitate de a promova lucrările care merită această recunoaștere.

Mihai Batog-Bujeniță